

Flóri Anna: A többiek

Csak abban volt biztos, hogy festetlen szempillával nem mehet utcára. Ez mondjuk negyvenen túl nem sok, de hát ez van. Lényeg, hogy legyen bármi, ami megállítja. Ami most például elegendő ahhoz, hogy kabátban, sálban, táskákkal megrakodva se hezitáljon, hanem visszacsukja magára a bejárati ajtót, fölrántsa a mellette nyílót, hangosan szitkozódva befurakodjon amúgy mindenestül a lépésnyi mellékhelységbe, és nekilásson.

Ideges ujjait egy fonott kosár rumlijába dugja, kotorásszon, ezt-azt visszadobjon, míg rá nem talál végre arra a rohadt bordó tokra. A hajnali derengésben szinte vakon megkeresse a szeme fölötti dús szempillasoron azt a pontot, amelyhez a sötétbarna spirál sörtéit nekitámaszthatja, majd lassú, egyenletes tempóban végighúzkodhatja a szeme sarkáig és vissza.

Három menet elég szokott lenni, a negyedik már csak biztonsági, az idő közben megy, mostantól késésben van. Ez is olyasmi, amiben rutinja lett, erős szorítás a gyomorszáj fölött, illetve inkább a bordáiban, onnan egészen föl a nyelvcsapig. Összepréselődve szempillát festeni nem könnyű, de megvan, a bordó tok röptére az ajtó puffanása jó hang. Már bent kéne lennie. Mindegy.

Ennél a mindegnél jobb ötlete nem lett az elmúlt tíz évben arra, hogy lelki egyensúlyát először is megteremtse, azután pedig megtartsa. Ez egyébként valamivel durvább formában akkor gyúlt ki, mint fény, az agyában, amikor lánya születése után végül is úgy döntött, nem enged a rémületnek és a hívásnak, mégis csak visszatolat az életébe. Mostantól mindenki kinyalhatja.

A liftben egy vállrándítással nyugtázza, hogy elfelejtette a fülbevalóit is, hátha van egy pár a zsebében tegnapról, bérlet, zsebkendő, belépőkártya, szóval nincs. Nem baj, mindenki kinyalhatja. Földszint, onnan egy rövid lépcsősor, a kapu megint nyitva, ki az a barom, aki sosem zárja be.

Ő bezzeg gondosan behúzza maga után. Megvárja, míg kattan, csak azután fordul az utca felé, és akkor valaki elkapja a karját, egy kéz hátulról a hajába markol, előtte ketten állnak, az egyik köp, a másik csak áll ott, vigyorog, és azt mondja, hogy a kurva anyád. Nagyot löknek rajta, hátratántorodik, nem esik el, mert valaki ugye a hajánál fogva tartja, aztán húzni kezdi befelé a szomszédos kapualjba, a két másik meg előlről rugdossa. Nagyon megverik.

Ő ezt inkább tudja, mint érzi, mert habár várta már ezt mindennél jobban, hiszen egészen biztos volt abban, hogy vele ez egyszer megtörténik, de nem így, és főleg nem akkor, nem hajnalban, az istenért, már a trolis is járnak, hanem ahogyan egy lánynak ez a félelem születésétől megvan, hogy majd éjszaka, amikor egyszer egyedül megy haza, az utcán nem lesz senki, és akkor ő majd jajgat, kiabál, talán még könyörög is, meg hát sír, rúgkapál, és végül alul marad.

Vajon ez megtörténik-e kétszer is? Ez az egyetlen gondolat összezúzott arca mögött, meg a döbbenet, hogy nem fél. Hogy pontosan tudja, mi az, amiben benne van, hogy már-már otthonosan hever a kapu alatt, beszorítva a két zöld kuka közé, mintha mindig is arra készült volna, hogy ide őt összeverve és megerősokolva betuszkolják majd egyszer anélkül, hogy aztán valaha is kiderülne, miféle okot adott ő ezeknek arra, hogy vele ilyen kíméletlenül elbánjanak.

Tényleg rémes, de a helyzet az, hogy Müntz Helén hazaérkezett. Életében először belülről várta, és nem kívülről nézte, hogy mi történik vele. Abban mondjuk tévedett, hogy ez a bizonyos félelem, nyugodtan nevezhetjük rettegésnek is, általános lenne, hogy minden nő

azzal a kétségbeeséssel születne, hogy őt majd egyszer ismeretlenek megkínózzák, vagy meg is ölik. De hát arra meg nem volt oka, hogy azt higgye, ezzel csak ő van így. Úgyhogy nem töprengett rajta, csak várt. Az teljes képtelenség, hogy lassan reggel lesz, és nem jön erre senki, hogy nem találják meg. Fájdalmat nem érzett, és ami azt illeti, türelmetlenséget sem, csak bűdöset.

Na ennek vége. Ezt egy középkorú nő mondta az utcán állva, az a fajta, aki mióta világ a világ, minden ilyen jelenetben ott van. Néha ő hív segítséget, de az esetek többségében ezt valaki más megteszi, mire ő odaér. Ezt amúgy jó néven veszi, mert annyira azért nem szeret közel furakodni. Most is tisztos távolból, a járda széléről figyel, sikerül-e nekik, akik merészebbek, nagyobb gond nélkül kihúzni a női testet a két zöld kuka közül.

Még jó, hogy ma előbb jöttek. Ezt már nem ő, hanem egy másik nő mondja, a kukásokról beszél, akik, szegények, aznap tényleg a szokottnál korábban érkeztek, a házmeister viszont elaludt, így lehet, hogy a kukák közül most nekik kell kirángatniuk ezt a nőt, biztosan tök részeg, hogy a fene enne meg az ilyen. Később szegyenkeznek nagyon, de már nincs mit tenni. Az, hogy szavakat vissza lehet szívni, csak olyan szólásforma.

Szegény nő, pedig milyen szép gyerekei voltak, mondja a közértes, akit a sarokról kihívtak, hogy nem ismeri-e. Mert ugye a nyelvben ez így van, hogy egy halott embernek nem csak az öröme meg a kínja, hanem az élete egy az egyben, tehát minden hozzátartozója, beleértve a barátait és az ellenségeit is, múlt időbe kerül. A nyelv nem törődik azzal, hogy ők még élnek, és továbbra is hozzátartozók maradnak, ha a hozzátartozás abban a pillanatban, amikor a halál beáll, valami egészen másféle alakban kínálja is fel magát. Ezzel a nyelv nem tud mit kezdeni, úgyhogy egyszerűen átteszi a márnincsbe őket is, ami, legalábbis a gyász idejére, nem hoz zavarba senkit.

Az emeleten valaki hegedül, a mentőorvos meg, aki Müntz Helén mellett térdel, a sarkára ül, és azt mondja, ne tessék sírni, nem halt meg. Aztán tekintetét a szemközti házra emeli, inkább csak ahelyett, hogy az égre nézne, nyilván nem látta senki, mi történt. Nem, mintha előbbre vinné a dolgát, ha valaki beszámolna, érti ő jól, mi volt itt, épp csak mindennél jobban vágyna arra, mint évtizedek óta mindig, hogy valaki legalább a jelenlétét igazolja. Hogy ezt, ami most egy nő képében hever előtte kiterítve, ne nyelje el a semmi. Hogy ha neve nincs és nem is lesz is, legalább egy testalkat, egy magassága vagy hajszín, az legyen, hogy ne egy utcát, várost, népet vagy az egész emberiséget kelljen gyűlölnie, így aztán a saját rohadt életét is, na mindegy. Vigyük innen a francba.

Müntz Helén egy lüktető, meleg massa, érzett már ilyen. A szeme csukva, fájdalma nincs, de rettentően fázik, és bántja a fény meg a sok hang. Az ajtócsapkodás, a káromkodás meg a panasz. Próbálna szólni, hogy hagyják már abba, kapcsolják le a villanyt, és takarják be, de csak valami nyüszítésfélére futja, nem törődnek vele. Erre is emlékszik. Még csak nem is számít arra, hogy bármi másképp lesz, de azért folytatja, a kezét is mozdítja, illetve mozdítaná, de azt szorosan tartják, akkor a lábát próbálja, az sem megy. A szemét résnyire sem sikerül nyitnia, az igyekezettől ugyan megremeg a szemhéja, de ez minden. Akkor valaki infúziót rendel, a kézfejeére kössék, ne a könyökhajlatba. Végre valami, kórházban van, erről észébe jut, honnan hozták, és akkor sírva fakad.

Ez jó, mert a sírásban erő van, és ami azt illeti fájdalom is, gyorsabban kering a vér, a mellkasa feszít, nyom, az arca bal oldalán, a szeme alatt meg ég valami, marja a sós könny, letörlik. Valaki a homlokára teszi a kezét, mintha közel is hajolna, érezni a leheletét, kár, hogy csak egy pillanatra. Édes istenem, szóljon már hozzá valaki. Mindjárt jobb lesz. De ezt már nem hallja.

Az ember sosem tudhatja, mire ébred, ezt tessék elhinni, ez így van. A nagyapám mondta mindig, ami mondjuk tőle tök hülyeség, mert neki aztán minden egyes napja ugyanolyan volt, mióta csak elvette a nagyanyámat, de azért szerintem igaz. Sánta volt a fél lábára, úgyhogy nem vitték ki a frontra, a műhelyében csinálta végig az egész háborút. A másodikat, úgy értem. Ne tessék forgatni, úgy nem tudom. Tessék szépen letenni ide a kezét, majd én tartom.

Lassan egy hét is eltelt, a szemét épp csak, hogy ki tudta nyitni, elég rondán be volt dagadva még mindig. Az arca szépen gyógyult, legalább is az ápoló, a Ferike, azt mondta. Hát ő hitte is, meg nem is, amikor tükröt kért, Ferikének nagyon sürgős dolga akadt, még most is arra a tükörre vár, majdnem biztos, hogy hazudnak. De azt érezte ő is, hogy már nem fáj annyira. Látogatóba csak az anyja járt, nem is akart volna mást, ami azt illeti, neki se nagyon örült. Mit mondhatnának egymásnak. Ő majd megőrül a kétségbeeséstől, az anyja meg eszét veszti kínjában, szép kis páros.

Hallgattak is, csak annyit akart tudni, hogy a gyerekekkel mi van. Nálunk vannak, minden rendben, a fiúk járnak iskolába, a kislányt meg elhordjuk az óvodába, neki nem mondtuk, hol vagy, ne haragudj. Mit tudna ez a szegény gyerek kezdeni ezzel az egésszel. Jól van, értem, és mit mondtál. Halkabban már, maradj nyugton, megint fölreped, és akkor vérezni fog, itt a zsebkendőm, majd kimosom. Azt mondtam, hogy elutaztál, mi a fenét mondtam volna, meg, hogy majd telefonálsz, jó így. Persze, hogy jó, ne haragudj. Ne sírj már, az istenért, nem lesz semmi baj, azt mondják az orvosok, hogy szerencséd volt, kicsi nyoma lehet neki, de meggyógyul mindened, még az arcod is. Jól van, tudom, mondták nekem is, hány óra van. Mindjárt 7, kérsz vacsorát. Valami zsömlét hoztak meg párizsit. Vaj van hozzá. Van, megkenjem. Kend, úgyse bírom megenni.

Mióta elkerült az intenzívről, az anyja ritkábban jön, és ez jó. Megkérte a főnövért, hogy valahogy tartsa távol. Mondja azt, hogy nem tesz jót, ha sajnálják, hogy mindig kiborul, alig bírják rendbe szedni, úgyhogy elég, ha csak minden másnap hoz a lányának ezt-azt, azért valami legyen. Az anyja pedig hallgat rájuk, mégis mit tehetne, szegény, bejön ide, és úgy tesz, mintha kibírná, amit lát, közben meg csak szorítja a kisujját, hogy ne legyen rosszul. Vagyis egy ideje mindenkinek jobb. Müntz Helén fekszik a párnáján, és arra gondol, hogy most már új élete van. Lehet, hogy sokkal rondább lesz, ez a tükör-dolog aggasztja, de az a fontos, hogy ezen túl lett, mert hiába nézték hülyének, ő megmondta előre, hogy ez egyszer megtörténik.

Álltak egymás mellett a templomban, a karzaton, ahol a helyük van, és ő azt mondta a lányoknak, hogy nem mer egyedül hazamenni, beszélni fog a Pistával, hogy kísérje el. Ez jó régen volt, nem emlékszik pontosan, gimnáziumba járt, vagy még általános iskolába, mindegy, csak arra, hogy Chanuka volt, korán sötétedett, és ő tényleg félt. A lányok persze kiröhögték, mi a fene történhetne vele a forgalmas belvárosban, csak pár sarok, és otthon van, minek kell a cirkusz. De ő nem tágított, a bejáratnál megvárta a Pistát, szelíd fiú, úgysem mond nemet, és szépen hazakísértette magát.

Az anyja persze helyeselte, mert így illik, és egyébként is jó jel, hogy az ő lányát egy ilyen helyes fiú kísérgeti, de a többről nem tudott. Egy idő után egyszerűen csak hozzászokott, hogy az ő lánya haza van kísérve, nem kell aggódniuk. Mondjuk Müntz Helén apja nagyon nem törődött azzal, hogy a lánya merre van és kivel, amúgy meg általában semmivel. Régóta búskomor, ezt ismételte az anyja, aki meg az anyósától tanulta meg, hogy az ő férje nem bolond, csak gondjai vannak.

De hogy miért pont ez az eset jut eszébe, fogalma sincs. Jó sokszor kinevették máskor is, ami ugye érthetőbb, mint az ő félelme vagy főbiája, ki minek akarja. Mert hát az mégis csak furcsa, hogy egy lány, akiből aztán asszony lesz, gyereket szül, és amúgy egy haja szála sem görbül meg soha, örökké azzal legyen elfoglalva, hogy hogyan védhetné meg magát. Ez a Ferike, ez is furcsa. Bejár hozzá, elmolyol, cserélgeti a kötéseit, megitatja, rendezkedik,

visszahúzza rá a lecsúszott paplant, közben folyamatosan beszél, és mindig csak a nagypapjáról. Először azt hitte, azért, mert zavarban van, mondta is neki, hogy Ferike, nyugodtan hagyja abban, engem nem zavar, ha maga nem szól hozzám, magát meg ne zavarja, hogy így lát, nem szép látvány, de hát élek, és ez a lényeg. Ezen aztán jót röhögtek, ő mondjuk nem, mert neki fáj, de Ferike szóval tartja azóta is, nem változott semmi. Hogy az ő nagypapja mekkora egy ember volt, a lába nem érdekes, de annak a karjában úgy dagadtak az izmok, hogy azt a Helénke elképzelni sem tudja, mert olyan izmok csak a lónak a lábában vannak. Ez pedig azért volt, hogy az ő nagypapja ennyire erős lett, merthogy kovács volt. Úgyhogy ez a lovas-dolog nem is hülyeség, ugye. Volt, hogy napjában tíz ló is megfordult a keze alatt, győzte az öreg. Nem is volt öreg mindig, a nagyanyja szerint kellett volna más lánynak is, de aztán végül őt választotta ki. Azt mondja el, amikor megkérte, Ferike, azt szeretem. Hát jól van, de már ezt tetszik ismerni, ne mondjak inkább mást. Ne. Hát ha ezt tetszik akarni, akkor előlről kezdem, amikor a nagypapámat elvitték berúgni. És ez tényleg, hogy úgy volt, hogy direkt leitatták, mert azt akarták, hogy pusztá kézzel fákat döntsön ki. Ezt tudta csinálni az én nagypapám. Nem nagy fákat, de mégis csak benne álltak a földben a gyökerükkel, el lehet képzelni, mekkora erő kell ahhoz, hogy onnan azok kijöjjenek, vagy legalább elhajoljanak, mert volt, amikor csak elhajoltak, nem dőltek ki. Na mindegy, szóval pálinkával itatták, ők persze kidöntögették a földre, ez az én öregemnek nem tűnt föl, csak, hogy most már mindent görbén lát, azok meg röhögtek, meg nótáztak, hogy még nagyobb kedvet csináljanak neki. Aztán amikor már úgy látták, hogy itt az idő, az egyik áthajolt az asztalon, és azt kérdezte az én nagypapámtól, hogy Vencel, aztán melyik lányt veszed majd el.

Müntz Helén csak hallgatott. Tudta jól, mi jön, a végét is pontosan, de ez a Ferike, ez úgy mesélt, hogy majd a szíve szakadt meg, amiért az ő apja már halott. Az ő búskomor apja tudott olyan szép, kerek mondatokat lassan egymásba fűzni, amikor jobb napja volt, mint ez a férfi, akinek, majdnem biztos, hogy fele annyi iskolája sincs, mint az ő apjának, mégsem szomorú. Bejár ide éhbérét paplant húzogatni, és eszébe sem jut, hogy neki rossz lenne, meg hogy emberi számítás szerint nem viszi már soha többre. Az ő apja meg, aki egyetemet végzett, nyelveket beszélt, és szép állást kapott, azt hajtogatta, ha ugyan beszélt, hogy minden hiába, egyszer úgyis rosszra fordul a soruk, mert mindenki egy szemét, tudja ő, hogy ha tehetnék, elbánnának vele, de legalábbis kilopnák a szemét. Ezen kicsinek sokat töprengett, hogy minek lopná el bárki is az ő apja szemét. Helénke, figyel rám. Most jön az, hogy a nagypapám húzza a fát maga után. Nem érti, ezen már annyit gondolkodott, de nem érti. Azért az ő családja aránylag olcsón megúszta a háborút, az apja nem is volt zsidó, kisgyerekként ő aztán végképp semmit sem tudott arról, ami másokkal közben történt. Az anyja családjával mondjuk már másképp volt, de az apja arról keveset tudott, mert az anyja nem beszélt. Szóval a nagypapám akkor már nagyon dühös volt, biztos a sok pálinkától meg attól is, hogy hergelték. Azt mondták neki, hogy az ő választottja, a Klamm Teréz sose menne hozzá egy ilyen sántához, amilyen ő. Na, hát az én nagypapámnak elég lett volna ennek a fele is, rájuk dűtötte az asztal lapját, aztán kihalászta alóla az egyik barmot, kirángatta a kapu elé, és a szeme láttára kirántott a földből pusztá kézzel egy növendék fát, jó, nem volt öles, de azért hát, tessék nézni, csak így lehetett átérni a törzsét. Ferike, az túl nagy lesz, vegye kisebbre, nem szégyelli magát. Jól van, Helénke, tessék, így már jó. Na, de nem ez a lényeg, hanem, hogy mire a többiek kikecmeregtek az asztal alól, az a fa már fönt volt az én nagypapám vállán. Aztán hova viszed azt a fát, te Vencel, ezt ordították röhögve, de az én nagypapám nem felelt, csak ment ki az utcára, ott aztán balra fordult, ezek meg utána. Tudták ők jól, hogy hová megy, csak azt nem bírták elképzelni, hogy azzal a fával a vállán, mi lesz. Hogy az minek kell neki, amikor majd a Klamm Izsák tanyáján lesz. Várjon Ferike, mert ez most fáj, ne röhögtesse ennyire, mert azt nem szabad, jöjjön már ide, adja a kezét, hogy följebb tudjak csúszni, jó, most jobb lett, ne mondja el, mi történt odafelé, csak onnan, amikor megérkeztek.

Jól van, hát idefigyeljen, Helénke, ott állt a kerítésnél az én nagyapám ezzel a fával, a kutyák ugatták, persze addigra már mindenki fönn volt, azt mesélte a nagyapám, hogy már majdnem hajnalodott, mire ezzel az ő díszkíséretével megérkezett. Beordított, hogy a gazdát keresi. Na ez a szerencsétlen Klamm Izsák meg szedte a lábát, futott ki, nehogy ez a félnótás beljebb jöjjön azzal a doronggal. Jól meg volt rémülve, úgyhogy halkán mondta, hogy mi tetszik. A lánya tetszik, azért jöttem, hogy megkérjem, adja-e. Nálunk ez meg nem így megy ám, ezt felelte neki a gazda, aki addigra felmérte, hogy ezt az óriást, aki a nagyapám volt, elég volna egy ujjával meglöknie, hogy fölboruljon. A többiek meg röhögtek piszkosul. A nők, azok meg nem mozdultak a tornácról, onnan nézték, hogy mi lesz ebből, aztán végül a Klamm Teréz mégis kijött, odaállt az apja mellé, hátha segítségre szorul. Hogy aztán az miféle segítség lenne, amit az apjának ebben a szorult helyzetében ő adni tud, azt ember nincs, aki megmondja, de az biztos, hogy az öreg Klamm nem küldte el. Egy darabig álltak ott, aztán azt mondta az öreg Klamm az én nagyapámnak, hogy legalább azt a durungot, azt tegye le, ha lánykérést akar. Hát ennyi volt, Helénke. Abból, hogy azt a marha nagy fát az öreg Klamm letetette, világos volt, hogy a Klamm Teréz már a nagyapámé. Addigra meg is hajnalodott, úgyhogy a színe is látszott már mindegyiknek, jó vörös volt a képük a sok pálinkától, az a szegény Klamm Teréz meg falfehér volt, legalábbis a nagyapám úgy mesélte, hogy amikor egymás mellé állították őket, még a gazda is azt mondta rájuk, hogy milyen szép pár, rózsza és liliom. Müntz Helén akkor már aludt, úgyhogy visszatette a pohárba a hőmérőt, ami a kezében volt, a lázlapra beírta, hogy 37.5, és intett, hogy szóljanak, ha van valami gond. De nem volt semmi gond, Müntz Helén aludt hajnalig. Éjfél körül megnézte még az éjszakás, aztán ő is elment aludni.

A hajnal, az nehéz volt. Korán ébredt, és rémeket látott. Minden neszre kapkodta a fejét, az ablakon beszűrődő fények árnyékot vetettek, ezek aztán megnőttek, összementek, jöttek-mentek körülötte, és ettől félt. Hogy lehet, hogy most igen, akkor, amikor elkapták, akkor meg nem érzett semmit. Jobb híján ezt forgatta magában, és várta a reggelit. Néha sírt is, de nem azért, mert összeverték, fogalma sincs miért. Régi, eldugott sírások jönnek elő, ezt mondta neki az orvos, amikor egy nap mégis csak megkérdezte tőle, hogy a csudában van az, hogy semmire sem emlékszik. Nem is fog, és legyen hálás ezért, kedves Helén. Egy ilyen traumára mindenki másképp reagál, a maga feje így rendezi el, legyen ez elég. Mégis mit szeretne, jobb volna, ha újra végigvehetné gondolatban, ne csacsiskodjon már. Sírní meg szabad akármennyit, attól megkönnyebbül, mindegy, mi nyomta a lelkét, fő, hogy valami kijön. Hallgasson rám, pihenjen, és ne izgassa magát. Kezét csókolom.

Úgyhogy Müntz Helén nem izgatta magát. Hajnalonta félt, és sírt, napközben a gyerekeit hívogatta telefonon, fogadta az anyját, aki tartotta a minden egyes másnapot. Szerették egymást nagyon, de ezzel ott nem tudtak mit kezdeni. Müntz Helén mindig is jó sokat hazudott, úgyhogy az anyja már nem hitt neki. És ez azért nagyban megnehezíti a társalgást még akkor is, ha a felek elszántan és rendkívüli módon próbálkoznak is azzal, amit normális esetben jóhiszeműségnek lehet nevezni. Persze Müntz Helén nem az átverésre ment, egyszerűen csak meg volt győződve arról, hogy bizonyos dolgokat teljesen fölösleges az anyja tudomására hoznia, egyszerűbben mondva, szegény anyjának minek aggódnia. És ez azért érvnek gyenge, hát még úgy, hogy a szívfájdalmáról, arról viszont beszámolt. Tehát gyors mérleget vonva a helyzet az, hogy Müntz Helén anyja már nem hisz a lányának, ugyanakkor szívből és hevesen utálja az összes férfit, akit csak a szerelem vagy a vonzalom a lányával összehozott. Ez pedig nem kevesebbet jelent, minthogy Müntz Helén őszinte ártatlansággal, de akkurátusan elvágta magát attól az embertől, akivel szorosan összefonódva élte le első 18 évét.

Legyen itt a határ az ő egyetemi felvétele, amikor is vidékre költözött, és ezzel kibontakozott az anyaméhből. Nehezen hihető, de úgy igaz, hogy Müntz Helént akkoriban kizárólag az különböztette meg egy újszülöttől, hogy nyelvben gondolkodott, és szobatiszta volt. Persze a szocializáción alapszinten már átesett, de mondjuk az, hogy a szerelem, amire mindennél jobban vágyott, valójában micsoda, honnan ismerszik meg, és mint játszma, minimálisan hány szereplős, hát az egyáltalán nem volt meg.

Úgyhogy el lehet képzelni, hogy az ő anyja, aki itt, az ő kórházi ágya mellett sokadszor is belehalt a lánya életébe, hogy ő mi mindent hallgathatott végig az elmúlt negyed évszázad alatt. És azt ma már Müntz Helén is tudja, hogy nincs mit az anyja szemére hánynia. Hogy az, amin az ő anyja keresztülment mellette, mint távortartott, de mégis csak elsőszerű bizalmasa, az azért nagyjából a világ összes férfiának a gyűlöletéhez elegendő volna. De sebaj, legalább a helyzet rosszabbodásától nem kell tartaniuk, hiszen a sok a hazugság és vallomás, illetve mindaz, ami ezek nyomán támadt, úgy elcsigázta és elszigetelte őket, hogy életük hátralévő részére biztonságban vannak. Édes Jézusom, bárcsak másképp lenne.

Egyébként a nagyapám istenfélő ember volt, úgy tessék elhinni, hogy azt a harangot, ami még mindig ott van a templomunk tornyában, azt ő teljesen ingyen öntötte a plébániának. Ferike, ezt még nem hallottam, előlről mondja. Jól, van Helénke, biztos, hogy nem meséltem még. Furcsa, úgy emlékszem, na mindegy. Várjon, kihúzom egy kicsit a lepedőt, egészen összegyűrte maga alatt, ne fészkelődjön már, a doktor úr is azt kérte, hogy pihenjen. Ugye, hogy jobb, na. Szóval azzal a haranggal az van, hogy nem volt a mi falunkban templom se, csak egy volt abból az egész környéken, oda járt mindenki legalább öt faluból, ezt úgy tessék elképzelni. Aztán egyszer az öreg Klamm, hogy mutassa, hogy ő mennyire keresztény lett, ez még azelőtt volt, hogy a nagyapám a Klamm Terézt, az én nagyanyámat megkérte, szóval bement egyszer az ispánhoz, úgy hívták akkor a polgármestert, tudom, Ferike, folytassa, olvastam én is a Lúdas Matyit, ne tessék már viccelni, ez komoly, amit most mesélek magának. Lényeg, hogy a Klamm Izsák megajánlott egy templomot az ispánnak, vagyis hát a falunknak, csak az ispán volt akkor a legfőbb ember. Néztek nagyot az emberek, hogy ennek a Klamm Izsáknak elment az esze vagy mi, honnan veszi ez a tehetséget meg a pénzt egy ilyenhez. De a Klamm Izsák nem törődött semmit se azzal, hogy neki hisznek-e vagy sem, csak engedélyt akart az építkezéshez, és kész. Jól ki volt már terelve az egész a fejében, ez később kiderült. Most kimegyek kicsit, mert jön a vizit, lázat mértek már ma. Nem. Az baj, ebből balhé lesz, na fogja csak gyorsan, itt a hőmérő, kinézek, hol tartanak. Jó, dugja be a szájába, ott gyorsabban megy, még legalább öt perc, mire ideérnek, hátha meglesz, hadd nézem csak a fejét, jól van, maga nem lázas, legfeljebb majd beírjuk, hogy 37.5, fő, hogy legyen valami a lapon.

Müntz Helén a plafont nézte, és szopogatta a hőmérőt. Utálta a vizitet. Legfőképp azt, hogy az orvosok körülállják, nézegetik, biztatgatják, mindenféle marhaság kijön a szájukon, miközben mindnyájan tudják, hogy ennek nyoma lesz, hogy már semmi sem lesz úgy, ahogy volt. És akkor azt most hagyjuk, hogy ez pont az ő életét tekintve jó hír-e vagy rossz. Meg, hogy minden változás jó, különösképpen, ha az, ami eddig volt, nem az. Kibicnek semmi se drága, mindenki kinyalhatja. És erről eszébe jutott a lánya.

Mert volt már ez így, hogy ő kórházban, hőmérővel, varratokkal, a lánya meg sehol, de akkor nem hiányzott. Illetve azon a furcsa, személytelen módon mégis, hogy őneki gyereke született, és akkor az most hol van. Rettentően fáj a hasa, nem először szült, nem izgatta, tudta, hogy ez rendben van, de a gyereket, azt hova vitték. Baj van. Hát persze biztosan még nem tudni, de azért úgy 95 százalék, hogy ez a kislány Down-szindrómás, tudja mi az. Doktor úr, jöjjön már ide, hallja, mit mond a gyerekorvos. Kedves doktornő, ne mondjon már ilyet anélkül, hogy biztosat lehetne tudni, ez egy nagy gyerek, nehezen jött ki, persze, hogy el volt kékülve, meg összenyomódott a kis arccskája, most hol van. Szóltunk a Czernynek, hogy

vigye át a klinikára, mert rossz az oxigénje, lehet, hogy baj van a szívével, az ugye náluk gyakori.

Látta ő, hogy furcsa kicsit, meg, hogy kék is, de nem, az teljesen kizárt, hogy neki beteg a gyereke. A Down-szindrómát Down-kórnak tudta, biztosan ugyanaz, ez mindegy, de hát arról szó sem lehet, hogy ő egy fogyatékos gyereket hazavigyen a két egészséges fiához, egyedül így aztán tényleg hogy tartja majd el őket, hogy az egyik még beteg is, egyáltalán, mit kell csinálni egy gyerekkel, aki Down-kóros. Egyetlen embert ismert, akire ezt mondták, felnőtt férfi volt, ő meg még kislány, félt tőle. Nem, erről szó sem lehet, nem,nem,nem. Akkor már sírt, az orvos meg varrt, az anyja állt mellette. Azt mondta, minden rendben lesz, fölneveljük, Müntz Helén pedig azt hajtogatta, hogy nem. Ferike, csukja már be azt az ajtót, bántja az arcomat a huzat. Jaj, bocsánat, az ebédet várom, a Szilvike azt mondta, hogy mindjárt hozza, na jó, akkor majd ő kinyitja. Maga sír, jesszusom, Helénke, mi a baj, fáj valahol, mondtam, hogy ne fárassza magát ezzel a sok fészkelődéssel, biztos a hasa, várjon, teszek rá meleget. Nem fáj semmi, Ferike, ne izguljon, a doktor úr azt mondta, hogy régi, eldugott sírások jönnek elő, és ez normális ilyenkor, ne nézzen már úgy, mintha még nem látott volna beteget, ez egy rossz nap, lesz majd jobb is, azt mondta az előbb, vagy nem. Hagyjon, nem kell semmi, a harangosat majd befejezi, ha megettem a levest. Milyen nap van, ugye szerda, a francba, akkor ma jön az anyám.

Milyen jó, hogy akkor ott volt. Mert az anyja nagyon tudja, hogy bajban kin mi segít. Habár akkor Müntz Helénnek segíteni nem lehetett, csak várni, hogy mire megy szegény. Kívánni, hogy észhez térjen, és megbocsássa majd magának, ha ez elől most kitér.

A Czerny gyorsan ott volt, a gyereket elvitték. Müntz Helén meg nézett bambán, aztán sírt, és aztán megint sírt. Az ügyeletes vigasztalta, mit lehet azt tudni még, hogy mi lesz ebből a kislányból, ezek annyira sokfélék. Van, akin csak alig látszik, ne sírjon már, elég lesz majd akkor sírni, ha kiderül, hogy súlyos eset, de ezt ugye nem tudjuk még, aludjon. A nővértől kap majd gyógyszert, muszáj lenne aludnia, szépen kérem, hogy ne sírjon, szólok majd, ha lesz eredmény, jó éjszakát, ne sírjon már, kezét csókolom.

Két nap telt el, emlékszik, hogy jött az anyja, a barátnője hívogatta, óránként és órákig beszéltek. Azt mondta, hogy félreérti, a döntésen már régen túl van, ez a kislány itt az övé, hiába is latolgatna, a bögést meg most hagyja abba, föl fog nőni, mint a többi, látott már ilyet a világ. Harmadnapra megjelentek a fiai, néztek rá, hátha tud mondani valamit, ami jobb, mint amit ők egyedül úgyis tudnak. És Müntz Helénnek fogalma sincs, hogy csinálta, de megtalálta azt az egyetlen mondatot. Hogy a sokból melyik volt, azt nem tudja ma sem.

Hát ez a Klamm Izsák, ez nagyon tudta, hogy mit csinál. Befejezte, adja ide, most ideteszem, majd később kiviszem, vizet kér. Nem. Nem helyes, igyon egy keveset legalább, az fontos, tudja jól, inni kell. Na jó, akkor figyeljen ide. Ez a templom, és nem viccelek, már másnap elkezdett épülni, mert az annyira jól ki volt találva a Klamm Izsák fejében, hogy ő ezt hogyan akarja kivitelezni. Terve volt rá, mégpedig nem is akármilyen. Jó előre összebeszélte a legényeivel, lehettek azok vagy tízen, nagy tanyája volt ennek a Klammnak, sok jószága, ilyenek, úgyhogy volt ott cseléd meg napszámos is doszt. Aztán fogadott melléjük három mestert, kőműveseket meg egy ácsot, mondta nekik, hogy mi a feladat, meg, hogy kulizásra itt vannak ők, és ha hiszi, ha nem, ő maga is beállt ott, hurcolta a téglát meg a fát, meg mint tudom én, még mit, ami egy templomhoz kell. Ezek kellene, nem, Helénke, maga tudja. Honnan tudnám, Ferike, hogy mivel építkeztek, szerintem kell hozzá valami malterféle is, az meg azt hiszem homokból van meg még valamiből, nem tudom, hagyja már ezt, mondja tovább. Jó, szóval épült ez a templom, egy kicsikét mindenki segített, mert azért azt meg kell

mondanom, vagyis, hogy a nagyapámtól úgy tudom, hogy eléggé meg voltak hatódva a népek. Azért az mégis valami, hogy közülük egy, ha eredetileg izraelita is vagy mi, azon fáradozik, hogy istennek házat építsen az ő falujukban, ahol még a hívő keresztényeknek sem fordult meg az agyukban, hogy ilyesmire adják a fejüket meg főleg a pénzüket, ugye, na jó. Eltelt a nyár, már szépen álltak a falak, méghezváz olyan magasan, hogy még a nagyapám se látott át fölöttük, ősz közepére már a tornyot rakták, aztán kezdett esni, akkor muszáj volt megállniuk, nem lehetett építeni. Félt ez a Klamm, hogy ha jön a tél, akkor majd szét fog fagyni minden, úgyhogy egyrészt nagyon imádkozott, másrészt meg ponyvát húzatott legalább a tetejére, hogy befelé ne menjen az eső. Az egyik bérese akkor csúnyán megsebesült, amikor lezuhant a falról. Ferike, ne tódítsa, elég, ha azt meséli, ami volt, miért esett volna le az a béres a falról. Hát most ezt miért nem tetszik elhinni, Helénke, miért mondanám, ha nekem nem mondta volna a nagyapám, de tényleg, ne tessék már piszkálódni, mert akkor abba hagyom. Müntz Helénnek tetszett, hogy Ferike föl húzta az orrát, úgyhogy nem szólt. Hadd duzzogjon. Ha nem akar mesélni, akkor ne meséljen, nehogy már, hogy majd könyöröggjön neki, úgyis visszajön még legalább kétszer, majd befejezi. És ez gonosz dolog volt. Müntz Helén, ha undok volt, akkor nagyon undok volt.

Ez mondjuk akkor, amikor elindult a lányához a klinikára, nem lepett meg senkit. Mármint az undoksága. Az, hogy útnak indul varratokkal gyalog, fölszáll a villamosra, elötyög odáig, aztán vissza, később meg haza naponta négyszer oda-vissza, azt azért megjegyezték maguknak. Mondták is neki a klinikán, hogy a kislány jól van, a szívével nincs baj, elég, ha jön reggel, este, hozzon tejet, azt megkapja a gyerek üvegből, pihenjen inkább, azzal többre megy. Most mondja azt, hogy dolguk van egymással. Hogy ezt a kislányt ő pár napja megtagadta, úgyhogy van vele miről beszélgetnie. Hosszú lett volna, egyébként is mindenki kinyalhatja, úgyhogy köszönte szépen, és továbbra is ment oda-vissza napjában négyszer. Ferike ne csapkodja már azt az ajtót, szegény Kati néni megsüketül, inkább hozzon nekem egy pohár vizet, legyen szíves, és igazítsa már meg a lepedőt alattam, mert csúszkál ezen a gumilepedőn, amit alám tettem, annyira kértem az Ivettet, hogy ezt már ne tegye ide, már semmi értelme, de csak itt van, nem húzná ki alólam, ha szépen kérem. Várjon, ez így nem fog menni, muszáj leszállnom, adja a kezét, köszönöm, ma kinyitja még a száját, vagy hülyén halunk meg mi itt mind, akik a maga nagyapjának a harangját várják délután 2 óta, hm. Helénke, maga volt undok, maga tehet az egészről, de hagyjuk, várjon, segíték fölmászni, egész jól van már, látom, mutassa az arcát. Ezzel itt mit csinált, kikaparta, az eszem megáll, hozok Betadine-t. Ne menjen sehová, itt van a fiókban, mondja már, Ferike, hogy mikor lett teteje annak a templomnak. Ne süssen már, jól van, az volt, hogy elmúlt a tél, szerencsére nem lett semmi baja annak, amit már föl hordtak, ezt mindenki jó jelnek vette, mintha maga az úristen vigyázott volna azokra a falakra, a nagyapám legalábbis ezt gondolta, persze tudta ő, hogy ott volt a ponyva is, meg hát aránylag enyhe telük volt abban az évben, de hát neki jól esett egy kicsit úgy venni ezt, mintha az úristennek tetszene az, hogy ők ott templomot építenek. Azért is jutott eszébe, hogy ő is benne akarna lenni ebben a dologban, mondtam már, hogy istenfélő ember volt, nyugodjon békében. Úgyhogy kitalálta, hogy akkor ő majd önt egy kis harangot, abba a toronyba úgyis kellene fog, amíg nem lesz nagy, legalább egy kicsi harang szólna ott minden vasárnap, azért egy templomnak mégis csak kell, hogy harangja legyen. Aztán, mikor ő ezt mondta a Klammnak, hogy csinál egy harangot, akkor az fölrohögött, mert azt ugye nem tudta, hogy azt hogyan kell csinálni, de azt hallotta, hogy az egy nehéz munka meg bonyolult is. Az én nagyapám meg addig csak kerítést meg lámpát csinált, meg lovakat patkolt, a harangot meg önteni kell, az azért nem ugyanaz, úgyhogy nem is vette komolyan, amit a nagyapám mondott. Ezért aztán az én nagyapám annyira megharagudott erre a Klammra, hogy nem is akart többet szóba állni vele, csak hát ugye a lánya, az meg tetszett neki, úgyhogy akkor már muszáj volt megcsinálnia a harangot, hogy

aztán odaálljon elé, és nagy kegyesen elfogadja a bocsánatkérését, és akkor majd megint fognak beszélni, ő meg egyszer majd megkéri a lány kezét tőle, mert ezt így képzelte.

És Müntz Helén ezt nagyon értette. A dacot és a szerelmet is. Ahogy így most visszagondol, ez a kettő nála kézen fogva jár, erre egyébként egy rég nem látott barátja figyelmeztette akkor, amikor ő csapkodott, hogy elege van már abból, hogy a szerelemmel neki mindig küszködni kell. Akkor is, ha van, akkor is ha nincs, egyáltalán miért nincs, mikor ő nem is egy olyan, hé, álljál már le. Ezt mondta a barátja, aztán még azt is, hogy gondoljon csak bele, nem olyanokra hajtott-e mindig, akiket nem volt elég szeretni, hanem meg kellett szereznie. Ez azért nagy különbség, nem. Ez nem a megszerzés kérdése, ő szerelmes volt. Igen, erről beszélék én is, ezt mondta a barátja, arról, hogy ki mitől lobban lángra, elég költői vagyok, nem. És nevetett. Müntz Helén fejében akkor állt össze először, hogy eddig eltelt életében hadjáratokat vezetett. Nem mondja, meglehetősen sikerrel, de hát akkor is. Ideje volna nőnek lenned, bogaram, merthogy a barátja látta, hogy ennek fele se tréfa, ez itt bőgni fog, valamit mégis csak hozzá kellene tennie a konklúzióhoz, ami bátorít, ami legalább egy kicsi reményt ad, hogy ez a kedves Müntz Helén megnyugszik egyszer. Úgyhogy hozzátette, hogy szerinte menni fog. Aztán kacsintott, és belenézett a poharába, hogy maradt-e még whisky-je.

Furcsa nap ez, fontos lesz még, szívesen rágyújtana. A kertben talán megengedik, de az még túl messze van. A szája ugyan begyógyult már, de a lába még ingatag. Épp elég, hogy esténként már kijár a zuhanyba, ott fürdik meg. Azt a rémes csutakolást, amit itt az ágyban végeztek, azt rühellte. Erről jut eszembe, Ferike, a maga nagyapja szerette a lovakat. Hát ez meg most hogy jön ide, Helénke, én azt mesélem maguknak, hogy a nagyapám a fejébe vette, hogy harangot fog önteni. Mondja, Ferike, tudja maga, hogy ki az az Andrej Rubljov. Na jó, Helénke, maga megint undok, hagyja, már, hogy befejezzem, mindjárt jön az ügyeletes, dunsztom sincs, hogy ki az a Bublov, biztos valami orosz, mi. Ja, Ferike, valami orosz, képzelje, az is harangot akart önteni. Jó régen volt, amikor még se a maga nagyapja, se annak az ükapja nem élt, itt, nálunk pont a tatárok dúltak, ez ismerős, nem, na mindegy, de ez az Andrej Rubljov nagyon messze volt innen. Akkor most maga mesél, Helénke, vagy én.

Maga mesél, Ferike, jól van, de azért majd mondja el azt is, hogy a nagyapja szerette-e a lovakat, majd a harang után, folytassa. Idefigyeljen, Helénke, ha egy szóban kíváncsi rá, akkor igen, baromira. Ez két szó, köszönöm, Ferike, szívesen, Helénke, akkor folytatom. Ott tartottam, hogy a nagyapám be lett szorulva ebbe az ő felajánlásába, amit ugye ő tényleg teljesen komolyan gondolt, de azért az más, ha biztosra kell mennie. Azt nem lehet mondani, hogy egyáltalán ne tudta volna, hogy a harangöntést eszik-e vagy isszák, ugye, ha így lett volna, annyira azért nem bolond, hogy belemegy egy ilyenbe, de azért pontosan nem tudta a dolgot. Nekem aztán ezt úgy magyarázta, hogy az az ember, akitől ő a mesterségét tanulta, az élt-halt a harangokért, ahogy mondani szokás, volt is dolga velük, gondolta, majd tőle megkérdi, hogyan álljon neki, meg hát mi ennek a menete. Ferike, ez nagyon nehéz dolog, egy harangot megönteni, ezt a maga nagyapja nem tudta megtanulni máról holnapra, ne hülyéskedjen már. Ki mondta, hogy máról holnapra, drága Helénke, mondtam én magának, hogy mikor készült el a harang, erre feleljen, ha már örökké akadékoskodik, hagyjon már beszélni. Jól van, Ferike, ne dühöngjön, befogom a számat, tessék. Na szóval a nagyapám elment ehhez az emberhez, és mondta neki, hogy kéne egy harangot önteni, mert lesz egy templom, és annak a tornya még üres. Ez az ember először azt hitte, hogy a nagyapám őt akarja megbízni, tetszett neki az ötlet, régen nem volt alkalma harangot önteni, pedig hát, ahogy egyszer a nagyapámnak bevallotta, kedvelte őt, úgy tartotta, hogy ügyes keze van, meg nagy akarata is, biztosan sokra viszi, na mindegy, azt mondta a nagyapámnak, hogy jól megvan ő a feleségével, de azért az ő igazi szerelme a harang. Igazából ezért volt az egész, hogy a nagyapámnak eszébe jutott, hogy ő ezt meg tudná csinálni, mert ez az ember biztosan fog neki segíteni. Hány szerelme is volt. Három biztosan, mert van három gyereke, tényleg

szerelemgyerekek minden értelemben, ez még ma is furcsán hangzik, de ő nem szégyellte sosem. Mondjuk egy ideje nem hangoztatja, mert hátha a gyerekek, azok szégyellenék, ahogy ez a világ ma van, nem csodálkozna, hogy a fene enne meg.

Müntz Helén simított egyet a paplan tetején, aztán oldalra fordult. Az ablakkeret peremén még látszott, hogy kint süt a nap. És mi van a haranggal, az volt-e neki. Vagy csak a dac, hogy márpedig őt szeretni fogják, ő kelleni fog, még ha beledöglenek is. Ez így durva. Lehetne egy kicsit kíméletesebb, mégis csak az életéről van szó, meg hát arról, hogy mindenki fél, és mindenki próbálkozik, menti magát, ahogy tudja. És ez természetes. És ez tényleg elég magyarázat volna, hogy az ember földig hajol, és bocsánatot kér. Amikor ránéz, nem lopva, hanem tágra nyitott szemmel arra a rémült és buta gyerekre, aki volt, és nem jut róla eszébe más, csak, hogy ne haragudjatok. Te bolond vagy, ezt mondta a szívbeli barátnője, meg, hogy ne beszéljen magáról úgy, mintha tömeggyilkos volna, aki ráébred. Meg, hogy mindenki fél, és próbálkozik, úgyhogy az a lényeg, hogy a szándék meg a tett, na jó, ne kenjük már el ezt az egészet. Három gyerek nőtt föl vele apa nélkül, az anyja végigszolgáltá mellette ezt zokszó nélkül, és mire ment. Mármint ő, miye van mindabból, amiért ezt az egészet csinálta, hogy amiért megfeszült, az végül megadta-e magát, vagy még mindig csak a harc van. Tessék, megint úgy beszél, mint egy hadvezér. De hát az istenért, volt-e valaha, hogy az ő szerelmében nem egyedül, hanem ketten lettek volna. Miféle hagymázás duma, hogy ő magára volt hagyva, hogy vele így vagy úgy elbántak volna, mikor ő volt a legádázabb agresszor ebben a játszmában, a profi áldozatok gyöngye. Édes Jézusom, ez az apám gyötrelme. Helénke, figyel rám, azt mondtam, hogy már majdnem föladta, hogy ott állt a fölött a hatalmas gödör fölött, amit kiásott, és halálra volt rémülve. Belenézett abba a gödörbe, és persze azt tudta, hogy majd ide teszik be az öntőformát, utána a forró fémet, de akkor, ahogy ott állt, úgy nézett ki az a gödör, mintha a saját sírja volna. Ezt gondolják meg, hogy ez milyen borzalmas volt. Én mondjuk félni a nagyapámat sose láttam, azért egy ilyen hatalmas ember, jó, hogy a lába sánta, de mégis csak olyan erős, mint egy bivaly, mitől féljen az ilyen. De hát az ott akkor is úgy volt, ezt mesélte, hogy abba akarta hagyni az egészet, mert attól félt, hogy bele fog halni. Azt meg nem akart. Mondjuk azt elképzelni se tudta, hogy ha szégyenben marad ezzel a haranggal, akkor majd milyen lesz az élete. De abban eléggé biztos volt, azt mondta, hogy élni akar. Úgyhogy letette az ásót a kezéből, oda, a gödör peremére, és hazament. Nem vissza a mesteréhez, hanem haza a falujába. Nem mondott semmit, csak beállt a munkába. Tisztára, mint egy film, nem, Helénke, én legalábbis úgy látom a fejemben ezt az egészet, mintha a nagyapám volna a főszereplő, és van neki valami nagy gondja, és igazunk, hogy akkor az neki végül sikerül vagy nem. Olyan, mint egy krimi, én mondjuk a westernt jobb szeretem, mert ott kevesebbet beszélnek, és hát az én nagyapám is egy szótlan ember volt, úgyhogy akkor inkább western. Szereti a westernt, Helénke? Nem szeretem, Ferike, igazából csak a volt egyszer egy vadnyugatra emlékszem, de annak is inkább csak az elejére meg a zenéjére, tényleg Ferike, ebben a maga westernjében milyen zene van. Hogy micsoda. Nem tudom, nem vagyok én mit tudom én milyen nagy zeneértő, tudja, Helénke, csak ezeket mai zenéket ismerem, meg három nótát, amit a nagyapám ordibált, amikor berúgott, de azok nem illenek ide, nem tudom. Akkor majd kitaláljuk, Ferike, most folytassa, mi lett a hazamenésből. Abból, hogy a nagyapám hazament. Hát abból semmi különös, patkolta a lovakat, csinálta, amit kell, ki se tette a lábát a műhelyéből. Nem akarta, hogy megkérdezzék tőle, hogy hát mi van a haranggal. Egészen úgy nézett ki, hogy nagyon nagy szégyene lesz ez az egész, mert a templom meg készen lett, lehetett tudni, hogy a Klamm előbb vagy utóbb úgyis elmegy hozzá, és megkérdi, hogy hol a harang. És ez így is lett, a nagyapám meg tartotta magát ahhoz, hogy ők nem beszélnek, úgyhogy nem válaszolt. Aztán, amikor látta a Klamm képén a vigyort, akkor megfogta, és kidobta. Nem nagyon, nem messzire, még a kerítésen belül volt, amikor leesett.

Hol az anyám. Müntz Helén megint hanyatt fordult, aztán onnan át a másik oldalára, hogy lássa az éjjeliszekrényen álló régi vekkert. 6 is elmúlt, miért nem jön. Minek izgul, mindjárt itt lesz, mindig megjön, nem mindegy, hogy ideér már 5-re, vagy lesz az 7-is, mire beállít. Ha neki van ideje kivárni, akkor mégis mi a gond. Semmi. Nincs semmi gond, csak hiányzik. Ez jó. Hogy neki hiányzik az anyja. Mármint, hogy az a nő, akitől bármi áron távol tartja az életét, mondjuk egészen azóta, hogy érettségi után elköltözött, vagy ahogy már mondtuk, kicsit túlkorosan kibújt az anyaméhéből. Aha. Jó, akkor csak azt mondja meg, mégis hogy hiányzik. Személyében, szellemében, erejében, hatalmában. Mégis mi kéne most Müntz Helénnek mindebből ide, a kórházi ágya szélére. Ahol mostanra már tudja, mert esténként kijár a zuhanyba, hogy az arca kissé át lett szabva, és persze elhiszi, hogy lesz ez jobb is, de azért tudja azt is, hogy a nyoma, az meglesz mindig, hogy az a hajnal már mindvégig ott marad. Még jó, hogy nincsen azzal semmi baj, sőt örül is, hogy túl van rajta, ezt mondogatja mindenkinek, nem igaz. Szóval akkor minek is kell neki ide most azonnal épp az anyja. Ez egy közhely, egy rohadék közhely, mindenki kinyalhatja. Nem menedék kell, nem a válla, vagy a főztje, vagy akár csak a tudata annak, hogy bármit meg fog tenni érte, így volt mindig, így is marad, ő is megtenne bármit, ez egyszerűen így van, ha az embernek gyereke lesz, neki a bizalma és a gyöngédsége kéne vissza, adjon már egy papírzsepet, Ferike, az enyém elfogyott. Tessék, Helénke, nem piszkos, csak gyűrött, akar még egyet. Nem ez elég lesz, anyám majd hoz. Na jól van akkor, sírdogáljon, maga mondta, hogy az jót tesz, mindjárt vége, nincs sok hátra, mert persze a nagyapám azért nem bírta soká ezt a bezártságot, meg főleg azt, hogy az ő harangos mestere nem jött utána. Mert ugye persze azt várta, hogy az majd rábeszéli, meg megnyugtatja, hogy nem kell berezelní egy gödörtől, majd megszokja, hogy ez kell, különben azt a fémet nincs hová önteni, mert csak a föld bírja ki azt a borzasztó meleget meg nehezét, meg ugye ha azt a fémet egyszerűen csak ráöntenék a formára, akkor lefolyna körbe, ez azért elég világos, úgyhogy szedje össze magát, és menjen vissza, segítsen neki kiegészíteni az agyagot. De az az ember nem jött, úgyhogy a nagyapám, ahogy ezt mondjuk, főtt a saját levében. Különösképpen azért, mert ő azt addigra már eldöntötte, hogy a Klamm Teréz kell neki feleségnek, és ha ez a Klamm Teréz fülébe jut, hogy ő ezzel a haranggal ilyen csúnyán felsült, akkor az már sose megy hozzá még akkor se, ha az apja engedné, egyébként az meg úgyse fogja, mert ő meg azt kidobta, úgyhogy jó nagy bazdmeg ez itt. Ne nevéssen, Helénke, mert azért ha belegondol, ember nincs, aki ekkora slamasztikából ki tudjon jönni, ráadásul magának köszönheti az egészséget, ez azért nem nevétség tárgya, inkább sírhatna, most sírhatna, na látja. Jól van, na, Ferike, jöjjön már közelebb egy kicsit, rúgja már ide a papucsomat, nem érem el, ki kell mennem pisilni. Tessék, itt van, akkor én kimegyek addig, és behozom maguknak a vacsorát. Nekem nem kell, Ferike, nem vagyok éhes. Nem baj, akkor majd megeszi később, vagy az anyukája hazaviszi, puding is van, fognak örülni a gyerekek. A fiúk nem esznek pudingot.

Akkor utálták meg, amikor a vacsoraasztalnál Müntz Helén az egyikük apjával belement egy éngyerekem-tegyereked vitába. Kínos volt, érthetetlen és borzasztó, a két fiú hallgatott, közben próbálták valahogy a helyére tenni a dolgot, hogy amiről ez a két felnőtt, akiket mindennél jobban szeretnek, az egyik fiú legalábbis biztosan, tehát, hogy mégis mi a fene ez, amiről ezek itt beszélnek.

A nagyobbik annyit már tudott, hisz ez az adok-kapok nem akkor kezdődött, hogy neki ugyan semmit sem kell tennie vagy mutatnia ahhoz, hogy az anyja őmellé álljon, mert az elő nem fordulhatott, hogy vele szemben az öccse apjának bármiben is igaza legyen. Úgyhogy ami őt illeti, nem nagyon izgatta magát. Mármint, hogy abban az értelemben nem, hogy annak a vitának, amelynek tanúi lettek, az ő számára mi lesz a kimenete. Meg úgy általában is. Ezek ketten eléggé szerették egymást, amit mondjuk kevésbé értett, mint azt, hogy átkozottul különböznek.

A kisebbik pedig utálta ezt. Annyival azért nem volt kisebb, hogy legalább a felét föl ne fogta volna, vagy talán az egészét is annak, hogy egy ízléstelen és meglehetősen reménytelen küzdelem az, amiben benne vannak. De mintha ez a két idióta ezt nem venné észre, és ezen röhögött. Ami akkor és ott jól jött, mert elzavarták őket az asztaltól, úgyhogy nem kellett tovább asszisztálniuk ehhez a szégyenletes ramazurihoz, ami azt is jelentette, hogy azt egy más módon és szinten, immár háborítatlanul űzhették ők maguk is, a bátyjával ketten. Majdnem felnőttek voltak már, mire ebből kijöttek. Müntz Helén a köntösébe törölte a kezét, fehér hernyóselyem középen átvetve, ha egyáltalán kijöttek, jó estét, bocsánat, jöjjön csak, én már végeztem.

Müntz Helén anyja aznap nem jött. Telefonált fél 7 felé, hogy a kislány lázas, nem akarja másra bízni, majd holnapra megszervezi, hogy el tudjon szabadulni, ne aggódjon, csak valami influenza, a gyerek jókedvű, és eszik is. Jobb ez így most, erre gondolt, és persze nem a lánya lázára, hanem arra, hogy az anyja ma nem ül az ágyára, abból ma csak vita lenne, aztán szemrehányások és harag. Müntz Helén nem, hogy undok, de kifejezetten ádáz kedvében volt, abból az egyszerű okból, hogy szenvedett, mint a kutya. Szegény anyja, mennyire utálja azokat a macskákat, akiket ő beköltöztetett a nagyszobába a lánya kedvéért, és ahogy látja egyébként, jó ötletnek bizonyult. Ez a kisgyerek és ez a két állat, hát ezek olyan jól megvannak egymással, hogy azt elképzelni sem tudta, amikor a kolléganője valamelyest mégis csak rásózta a szomszédasszonya macskájának még gazdátlan két utódát. Egyébként sose gondolta volna, hogy egyszer még macskákkal fog élni, mert körülötte, mióta csak az eszét tudja, kutyák voltak, az apja szerezte majdnem mindet, az utolsót, azt mondjuk nem. Akkor már külön éltek. Az apja depressziója ugyanis addigra mindenkit leterített. Leginkább is őt magát, így aztán egy idő után mindenki mást is a közelében.

Érzékeny, okos, elbűvölő ember volt az apja, Müntz Helén erre így emlékezett, habár ezt az elbűvölő arcát az ő apja keveseknek és ritkán mutatta meg. Talán amikor Müntz Helén még kisgyerek volt, abból az időből őriz tőle magabiztosságot, nevetést és mindennél jobban a meleg, száraz tenyerét. Szerette őt, azt hiszi. Mármint, hogy az apja őt, mert ami azt illeti, ő imádta az apját még akkor is, amikor az már alig szólt, sőt mutatkozni is csak elvéve bírt. Jó sokat ivott. Először csak sört, aztán olcsó, végül tablettás borokat. Telihold van. Hányadika lehet. Azt mondják, hogy az ember életében az a probléma van megoldva, amelyik teliholdkor sem jön elő. A többi mind csak be van söpörve a szőnyeg alá. Ezek szerint az ő apja csak be van söpörve, szegény, ha tudná, és ezen Müntz Helén mosolygott. Nem emlékszik, melyik évben halt meg. Mármint az apja, Csak arra, hogy az ő negyvenedik születésnapja körül volt. De, hogy akkor vagy egy évre rá, arra már nem. Jó lenne végre hazamennie.

Ne butáskodjon már, Helénke, az még legalább egy hét, mire magát innen elengedik, megmondta a doktor úr, hogy amíg a hasi ultrahangja nem lesz rendben, addig ne is álmodozzon róla. A következő jövő hétfőre írta ki, úgyhogy azt biztosra veheti, hogy holnap meg holnapután még itt lesz. És ha engem kérdez, szerintem még jövő hét végén is. Látom a járásán, ahogy megy, Helénke, már ne is haragudjon, olyan, mintha becsinált volna. Na jó, nem annyira, mint az elején, de hát azért az utcára így nem mehet, már ne is haragudjon. Lázat délben mért, vagy csak az éjszakás hajnalban. Megmérték. És akkor miért nincs beírva, az eszem megáll, mennyi volt, emlékszik. 37 se volt, jó, akkor beírok 36,8-at. Ferike, kivinné a tányérokat, ott vannak az asztalon, nem fért már föl a kocsira. Mi az, hogy nem fért föl, na mindegy, kiviszem, aztán visszajövök. Jó, Ferike, jöjjön vissza, és fejezze már be végre a nagyapját, tegnap eltűnt, korábban ment el, vagy mi. Dehogy mentem, mit képzél, azt nem lehet itt, csak maga már aludt, Helénke, hoztak az ötösbe egy balesettest, mire ott végeztem, a hold is fönt volt, telihold volt, kár, hogy nem látta, olyan világos volt ebben a szobában, villanyt se kellett gyújtani, úgy is láttam, hogy már alszik. Jól kiürült itt a hét végére, mi. A

hét vége a legnehezebb, meg az ünnepek. Jó rendesen magára zárta az életét. Olyan, mintha már nem is lenne. Mintha az órák, évek már nem is a részei, sokkal inkább a következményei lennének annak, amit az életének tekint. Furcsa. Meg nehéz is. Vajon meddig mehet ez még így. A fiúk már majdnem fölnöttek, a lánya mondjuk még nem, és ő marad is, úgyhogy egészen egyedül később se lesz, de hát a dolog nem ezen dől el, egészen egyedül van ő ma is. És ahogy most visszanez, egészen egyedül volt mindig is. Egy hadvezér egyedül van. Hogy a fenébe érthette ő ezt ennyire félre. Most már mindegy. Ideje lenne megbocsátani. Kis szerencséivel még a fél élete hátra van, valahogy ki kellene engednie magát ebből a veremből. És tényleg az, ez vicces. Nem börtön vagy kalitka, pince vagy barlang, hanem egy rohadt verem. Alulról fölfelé szokott kinézni belőle, nem rácson át, és amit lát, az nem az élet, hanem ami a fölött van. Ja, csak ennek így semmi értelme, mert az élet fölött nincsen semmi. Az élet fölött a halál van. Ez szép. Szavak és elméletek, ez az ő terepe, máris jobb. A nyirkos, földszagú verem, az is olyan, mintha már halott lenne. Ha pedig az ég, amit onnan letről néz, az is a halál, akkor neki teljesen igaza van abban, hogy az életének vége. Ne vágjon már ilyen fancsali képet, Helénke, hoztam magának valamit. Ezek a pudingok meg mit keresnek még a fiókjában, mind meg vannak romolva, legalább a hűtőbe betehette volna, ne hagyja már el ennyire magát, van három szép gyereke, azokkal mi lesz, ha maga még arra se hajlandó, hogy ezeket a pudingokat kivigye a hűtőig, ne csinálja már. Ferike, az isten áldja meg, hagyjon már engem békén, betettem, azt hittem, hogy az anyám jönni fog, hogy neki odaadjam, nem jött, elfelejtettem, ennyi az egész. Ne gyártson már ilyen drámai elméletet a legegyszerűbb dolgokból, ez itt egy romlott puding, nem az életem. Ezt maga sem gondolhatja komolyan, na, mesélje már a nagypját, mi lett azzal a szerencsétlennel. Na jó, kiviszem a pudingokat, aztán majd visszajövök. Ennyi volt az egész, szóval a vége ennek a gyötrődésének azzal kezdődött, hogy kiugrott a keze alól egy ló. Nem viccelek, tényleg az volt, hogy kézbe vette a patkót, a másik kezében a ló patája, a ló lába ugye beszorítva az ő két lába közé, így mesélte, a szög meg a szájában, mert azt mindig oda tette, a nagyanyám is hiába pörölt vele később, hogy ne csinálja, mert egyszer a ló megugrik, ő meg majd lenyeli azt a nagy szöveget, temetheti el, na mindegy. Szóval a patkót rátette szépen a ló patájára, aztán a szöveget, azt kivette a szájából, odaillesztette, ahová kell, utána meg ráhúzott egy nagyot, hogy bemenjen, és akkor ez a szerencsétlen ló kirúgott előre, még jó, hogy nem fölfelé, mert akkor a nagyapámnak lerepült volna a feje, de mondjuk a tökei is bánhatták volna, ha nincs akkora mázlija, ezt a nagyanyám mondta így, aztán megtanultuk tőle, jó szó ez, hogy mázli, nem, na mindegy, szóval ahogy a ló a lábát kihúzta, a nagyapám ordított egyet, és a levegőben ugrott, elkapta az ereszcsonát, ott lógott, amíg az egész rá nem szakadt. De addigra már a ló meglépett, úgyhogy az én nagyanyám hálás lehet a sorsnak, hogy a nagyapámnak volt esze ereszcsonát tenni a műhelyére, meg, hogy épp esett, mármint az eső, úgyhogy beljébb húzódott azzal a lóval, ha tetszik érteni, Helénke, most lehet nevetni, nevéssen már, na. Jól van. A lényeg a lényeg, hogy az öreg akkor nagyon megijedt, hogy ő már a munkájára se figyel oda, mert ugye ha egy ló megugrik, akkor az az ő hibája, nem a lóé, úgyhogy vette magát, és visszament azt a harangot megcsinálni. Aztán ahogy odaért, szépen fordulhatott is vissza a falujába megtekinteni azt a tornyot, ment vele a mestere is, mert az meg nem volt biztos, hogy az a mag, amit ők fölépítettek, az nem lesz-e túl nagy, mondta is a nagyapámnak, hogy azt a gödröt hiába ásta, meg túl korán is, de neki aztán beszélhet bárki, ha egyszer ő valamit a fejébe vesz. A nagyapám meg hallgatott, szégyellte magát, de főleg a lelki tusakodása miatt, megtörte az egy kicsit. Úgyhogy szép csöndben tartotta a mesterét, amíg az ott össze-vissza méricskél, aztán szó nélkül mentek vissza is. Helénke, itt a mamája, tessék bejönni, csak mesélek itt a Helénkének, kezicsókolom, most elmegyek, aztán majd visszajövök, most dobtam ki a pudingokat, tessék képzelni, na jó, beszélgessenek nyugodtan.

Mit hoztál. Hogyhogy mit, madártej, nem azt kértél. De azt kértem, jól van már, csak azért kérdeztem, mert azt hittem, hogy többet hozol, nem gondoltam, hogy abban a kicsi üvegben az van. Ez nem kicsi, ez az üveg félliteres, de ha nem lesz elég, akkor majd főzök holnap is. A többi a gyerekek megették, meg a Tomi is evett belőle. Na ülj már le, ott az a szék, de ülhetsz ide is, az ágy szélére, elhoztad, amit mondtam. Igen, itt van, hova tegyem. A fiókba, kösz. Otthon mi van, bírjátok még. Miért ne bírnánk, miért kérdezel hülyeségeket. Persze a gyerekeid inkább a Tomit nyúzzák, a lányod is mindjárt azt kérdi, ha érte megyek, hogy a Tomi hol van, mintha én már ott se lennék. Ne csináld már, tudod, hogy szeretnek, csak hát a Tomi olyan, hogy is mondjam, tudod, milyen, harminc éve élsz vele, én csak azt látom, hogy mint egy gyerek, ezért van, hogy vele könnyebb lenni nekik, nehogy már féltékenykedj, anyám, ez baromság. Nem baromság, te nagyon jól tudod, hogy én miről beszélek, kitehetem a lelkeimet is, az se kell nekik annyira, mint, na mindegy, hagyjuk. Be akarnak jönni. Kik akarnak bejönni. Hát a gyerekek. A Tomi nem bírja az ilyet, ő nem fog bejönni, majd megvárja, míg hazajössz, azt mondta, meg, hogy csókoltat. Én is őt, behozod őket. Behozzam. Egyébként a fiúk már be tudnak jönni egyedül, jöhetnek egyedül is, ha azt akarod, hogy ne legyek itt. Miért akarnám, hogy ne legyél itt, mégis mit gondolsz, mit akarnék én mondani nekik, amit te ne hallhatnál. Nem azért mondtam, hanem, hogy magatok legyetek, bizalmasan, hogy tudjatok nyugodtan beszélni, ez a fiúknak fontos, hogy magatok legyetek, de persze ez neked eszedbe se jut, megint csak, hogy téged nem zavarnálak, na erről meg ne nyissunk vitát. Hogy mi. Hogy én csak magamra gondolok, anyám, az istenért, mi a fene szól rólam az életemben, ezt mondd már meg. Mi a fészkes fenét csináltam én az elmúlt tíz évben azért, mert az nekem kellett vagy nekem jó volt. És szerinted ez így rendben van. Hogy ezt meg kéne köszönniük. Szerinted ez nekik jó, vagy nekem jó, hogy te elvágod magad mindentől, és készakarva, nekem ne mondd. Ne ordíts már, kihallatszík. Nem ordítok, csak beszélek. De ne emeld föl a hangodat, mert nincs igazad, én próbáltam, de nincs több erőm, nem igaz, hogy nem érted. Az agyam helyén egy kassza van, hogy mit tudok kifizetni, és mire mennyit kellene még. Hát igen, meg például mi mindent nem kellene kifizetni vagy megvenni, és akkor lehetne könnyebb, erre nem gondolsz. Jaj, anyám, mondd már meg nekem, hogy mire dobok én ki pénzt, légy szíves, soroljad föl azt a baromi nagy luxust, tessék. Nem azt mondtam, hogy luxus. Azt mondtam, hogy nektek az. Jó, ez így jobb. Hagyjuk. Mindenki kinyalhatja. Holnap mit csináltok. Nem tudom még, miért. Beküldhetnéd a gyerekeket. Jó. Mikor akarod. Délután. Együtt jöjjenek. A kislány is. A kislány is. Van neve. Ezt most miért mondd. Mert utálok, hogy úgy emlegeted, hogy kislány. Na hagyjál már békén, ki szoktam mondani a nevét, csak néha mondom, hogy kislány, ezzel meg mi a bajod. Az, hogy van neve. Erre most nem mondok semmit. Nyugodtan mondjál, tessék. Rendben, te akartad, meg fogod azt nekem mondani valaha is, hogy ki az apja. Igen. Majd egyszer. Nem tudom. Nem. Látod, erről beszélek. Miről. Hogy folyton hazudsz. Ez nem hazugság, csak nem mondom el. Tényleg, igazad van. És amit a fiúknak mondtál, az igaz. Nem. Akkor miről beszélsz. Ez azért bonyolultabb. Igen, minden bonyolult. Ezért nem kellene tovább bonyolítani azzal, hogy hazudsz. Van, ami egyszerűbb lesz tőle. Nincs semmi, ami egyszerűbb lesz a hazugságtól. Ne bőgj, itt van, hoztam zsebkendőt, beteszem a fiókodba, gyere ide, mindjárt, csak kidobom innen ezt a szemetet, most gyere, mondtam, hogy mindjárt, itt vagyok, anyám, édes bogaram, ne sírj már.

Én tényleg igazán szerettem. Én nem csaptam be senkit. Mindnek odaadtam mindent, amim csak pont akkor volt, Ferike, de tényleg. Ezt most nem értem, ezt miért tetszik mondani, Helénke, a mamája mikor ment el. Nem olyan régen, nem találkozott vele, azt mondta, megkeresi magát, mielőtt elmegy. Lehet, hogy keresett, a másodikon voltam. Majd legközelebb. Igen, szerintem jön holnap is. Itt lesz. Igen, itt leszek, délutánra jövök. Jól van,

Ferike. Elmondja a harang végét. El. Most. Most. Hol tartottunk. Ott, hogy a nagyapja meg a mestere megmérték a tornyot. Tényleg. Onnan már nem olyan érdekes. Miért nem. Mert tudták, hogy mekkora harang kell, és megcsinálták. Aztán fölhúzták a toronyba, és kész. Ez ilyen egyszerűen ment. Miért nem mondja el, hogy volt, amikor öntötték. Mert az nem érdekes, Helénke, úgy öntötték, ahogy minden harangot öntenek. Rajta van az interneten, majd elolvassa otthon. Nem az a lényeg. Az volt a nagy dolog, hogy az én nagyapám visszament. Meg, hogy ki bírt békülni a Klammal. Azért az nem olyan egyszerű, azt mondta a nagyapám, hogy az nem olyan egyszerűen ment. Merthogy akkor már nem csak a nagyapám haragja volt, hogy őt a Klamm lebecsüli. Hanem a Klamm is haragudott, mert őt a nagyapám meg kidobta. Először nem is akarta betenni a harangot a tornyába. Mert azt a Klamm egy kicsit úgy érezte, hogy az az ő tornya. És akkor az egész falu kétségbe esett, hogy akkor minek volt ez az egész, mert ők meg úgy gondoltak arra, hogy az az ő templomuk, aminek tornya van, és hogy az úgy normális, hogy ha abban van egy harang, egyébként is, ha az a harang már megvan, akkor miért nem lehet a toronyban. Nem értették a Klammot, hogy miért makacskodik, és egyáltalán mit akar. A Klamm meg azt nem értette, hogy mit nem értenek azon, hogy neki sérelme van. Úgyhogy lett belőle perpatvar. A nagyapám így mondta, hogy perpatvar, szép, mi. Igen, Ferike, szép, és látja, mégsem olyan egyszerű, hogy csak úgy fölhúzták a toronyba, miért mondta az előbb azt, hogy ennyi és kész. Mert tényleg ennyi volt, Helénke. A nagyapám egyszer csak megelégedte, hogy az ő harangját a Klamm semmibe veszi, meg ezt az egész perpatvart, ami lett belőle, mert akkor ő a Klamm Terézt hogy fogja megkérni, úgyhogy fogta magát, és egyszer éjszaka a cimboráival fölhúzatta a toronyba a harangot. Na ne mondja már, hogy azt a baromi nehéz harangot csak úgy fölhúzták sebtében, Ferike, ez nem úgy megy. Mit tudom én, hogy ez hogy megy, Helénke, biztosan értettek hozzá, hogy azt hogy kell, képzelheti, hogy én nem kérdeztem ki a nagyapámat töviről hegyire, mit érdekelt engem, hogy mit kellett nekik csinálniuk ahhoz, hogy az a harang a helyére menjen, miért kötözködik már megint. Nem kötözködöm, csak mondtam, hogy az nem olyan könnyű, egy harangot fölhúzni a toronyba. Ki mondta, hogy könnyű. Én csak azt mondtam, hogy nem az a fontos, hanem, hogy reggelre ott volt, és az emberek azt hitték, hogy csoda történt, mert persze az én nagyapám mondta, hogy neki ugyan göze sincsen arról, hogy került az oda, és akkor a Klamm hallgatott, és nézte a nagyapámat, mintha méricskélte volna, hogy a nagyapám rossz lábával ezt ki lehetett-e vitelezni, legalábbis a nagyapám akkor úgy érezte, hogy ezt méricskéli, de aztán abba hagyta, és azt mondta, hogy ezt biztos az úristen akarta, mert másképp nem lehetséges, vagyis hát igazat adott a falunak, és akkor minden rendben volt már. Illetve azon az egyen kívül, hogy soha életében nem tette be a lábát abba a templomba. A nagyapja, Ferike. Nem, a Klamm, ne butáskodjon már, Helénke, maga szerint hol a fenében vette el a nagyapám a nagyanyámat. Persze hogy a templomban, azon a nyáron volt, amikor nemsokára kitört a háború. A Klamm meg még akkor se ment be. Szépen fölöltözött, megállt a kapu előtt, és megvárta, amíg a mátkapár kijön. Megszokták addigra, hogy nem megy be, nem noszogatták, nem is bántották érte. Hát ha kint vár, akkor kint vár. Utána aztán már úgyis együtt mentek, együtt is rúgott be a többiekkel, képzelheti, az a kicsi ember. A nagyapám ölbe vitte haza, ezt így higgye el, Helénke, alig volt magánál. Azt ordibálta egész úton, hogy az úristen aztán érti a dolgát. És az mit jelent, Ferike. Fogalmam sincs, Helénke, a nagyapám azt mondta, hogy semmit, csak azt, hogy a Klamm borzasztóan be volt rúgva. Ennyi. Ennyi, Helénke, pisilt a pohárba. Na jól van, rendes kislány, adja ide, kiviszem, vigyázzon, lecsúszott a kispárnája, eléri, segítsek, megvan, jó. Akkor aludjon, leoltom a villanyt. Várjon már, jöjjön ide. Jövök, Helénke, mi a baj. Semmi, Ferike, húzza ki a fiókot, van ott magának egy cd, az jó lesz a westernjéhez. Micsodához. Tudja, amiről beszéltünk, hogy a filmhez, ami a fejében van. Jesszusom, hogy maga milyen helyes, megáll az eszem, Helénke, honnan van ez. Anyám hozta, csak kölcsön van. Jó, persze, hétfőn ráér. Rá, Ferike, legyen szíves, ne kapcsolja le a villanyt.